

MBSTS

MESLEKİ BİLGİLER

SEVİYE TESPİT SINAVI

KUR'AN BİLGİSİ

MBSTS

BÖLÜM 1: **TECVİD BİLGİSİ**

Öğrenme Hedefleri

Bu üniteyi tamamlayan kişi;

Mahreci tanımlayabilecek,

Arapçada kaç mahreç bulunduğunu ve bu mahreçlerin kaç bölgede bulunduğunu belirtebilecek,

Harfleri uygulamalı olarak mahreçlerinden çıkarma becerisini elde edecek,

Türkçeden farklı mahreç yerlerini tanıyacak,

Boğaz bölgesinden çıkan harfleri tanıyıp onları telaffuz etme becerisini kazanacak,

Öğrenme Hedefleri

Dil bölgesinin harflerini uygulamalı olarak seslendirebilecek,

Dudak bölgesinden çıkan harfleri tanıyacak,

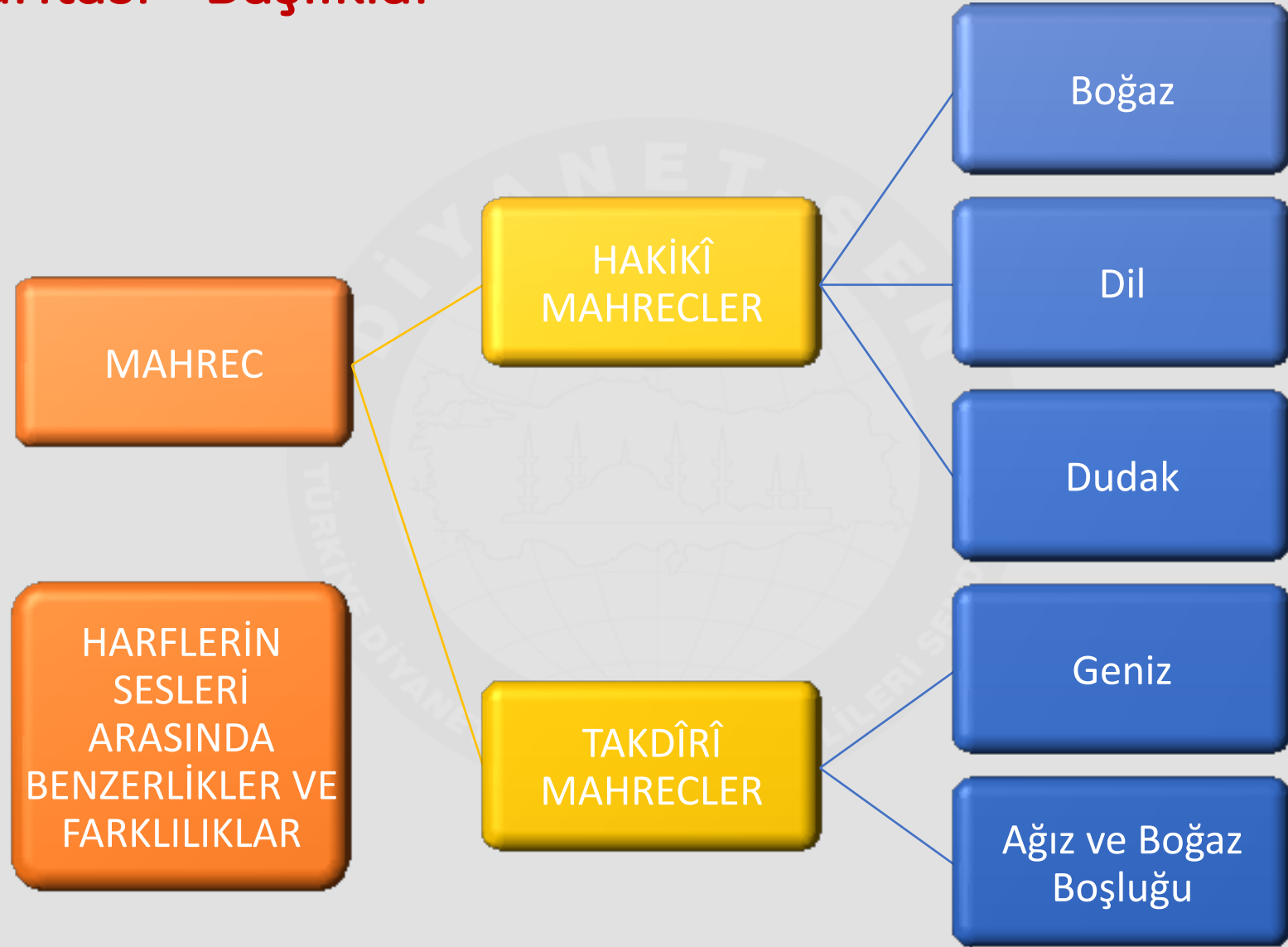
Dil bölgesinde bulunan harfleri doğru telaffuz edebilme becerisini elde edecek,

Geniz bölgesinden çıkan gizli nûn'un telaffuzunu doğru uygulayacak,

Med harflerinin ağız boşluğundan çıkarıldığını açıklayabileceksiniz.

Zihin Haritası - Başlıklar

Mahrec

- Harflerin çıkış yerine; bir başka ifadeyle harflerin seslendirildiği yere *mahrec* denir.
- Dil bilginleri harflerin çıkış yerleri(mehâric)nin sayısında ihtilaf etmiştir. Mahrecler farklı dil bilginlerince 17, 16 ve 14 olarak tespit edilmiştir.
- Aslında Kur'an alfabesindeki 28 harf ayrı ayrı kendine özgü bir mahreceden çıkar. Ancak çıkış yeri birbirine çok yakın harfler arasında gruplandırmaya gidilmiştir.
- Bu çerçevede **mahrec sayısı 17** olarak yaygın bir kabul görmüştür.

Mahrec - Hakikî Mahrecler

- Hece harflerinin çıkış noktaları hakikî mahreçlerdir.
- Elif, vav ve ye med harfi işlevi gördüklerinde gerçek çıkış noktalarına sahip değildirler.
- Hakikî mahreçler üç bölgeden oluşur.

Hakikî Mahrecler - Boğaz

Boğaz bölgesinde **üç mahrec** vardır ve altı harf çıkar.

- a. **Boğazın Sonu:** Boğazın göğse bittiği yer olup bu yerden (ء) hemze ve (ه) he harfleri çıkar (İbn Cezerî, I, 199).
- b. **Boğazın Ortası:** Bu bölgeden (ع) ayn ve (ح) hâ harfleri çıkar.
- c. **Boğazın Başı:** Bu bölge, boğazın ağza en yakın kısmıdır. Buradan (غ) ğayn ve (خ) ha harfleri çıkar.

Hakikî Mahrecler - Dil

Dille ilgili 10 mahrec vardır ve bu mahreclerden 18 harf çıkar (Mekkî, 1401/1981, I, 139).

- a. **Dilin kökü ile karşısındaki üst damaktan (ق) kaf harfi çıkar (ibn Cezerî, I, 199).**
- b. **Dilin kökünün ağza doğru kısmının üst damağın sert bölgesini kaplamasıyla (ك) kef harfi çıkar (ibn Cezerî, I, 200).**
- c. **Dilin ortası ile üst damağın ortasından (ج) cîm, (ش) şîn ve (ی) harfleri çıkar (ibn Cezerî, I, 199; Mekkî, 1401/1981, I, 139).**

Hakikî Mahrecler - Dil

(ج) cîm harfinde dilin ortası üst damağa temas ettirilip çekilir.

(ش) şîn ve (ى) harflerinde dilin ortası üst damağa temas etmez. Dilin ortası ile üst damak arasında hava sızar.

Türkçemizde (c) ve (ş) harfleri dil ucuna yakın bir yerden telaffuz edilirler. Bu bakımdan Türk Kur'an okuyucularınının (ج) cîm ve (ش) şîn harflerinin telaffuzunda dikkatli olmaları gerekir.

d. **Dilin sağ veya sol kenarı ile üst azı dişlerinden (ض) dâd harfi çıkar.** Bu harf sağ ve sol taraftan aynı anda birlikte de çıkarılabilir.

e. **Dilin sağ ve sol kenarı ile birlikte ucu ve üst damağın başlangıcından (ل) lam harfi çıkar.**

Hakikî Mahrecler - Dil

- f. **Dil ucu ile damağın üst ön dişlere yakın kısmından (ر)** ra harfi çıkar.
Bu harf ince okunduğunda dil ucu üst ön diş etlerine temas ederken kalın okunduğunda ise dil ucunun biraz gerisi üst damağın başlangıcına temas eder.
- g. **Dilin ucu ile üst iki ön diş etlerinden (ن)** nun harfi çıkar.
- h. **Dilin ucu ile üst ön dişlerden (ط)** ta, (د) dal ve (ت) te harfleri çıkar.

Dilin ucu ile üst ön dişlerin kökünden (ط) ta, ortasından (د) dal ve ucundan da (ت) te harfleri çıkar. Bu harflerin telaffuzunda dil ucu üst ön dişlere temas eder.

Hakikî Mahrecler - Dil

- ı. **Dil ucu ile alt ön dişlerden (ص) sad, (س) sîn ve (ز) ze harfleri çıkar.**

Dil ucu ile alt ön dişlerin yarısına doğru (ص) sad, ucuna doğru (س) sîn ve dişlerin ucundan da (ز) ze harfi çıkar. Bu harflerin telaffuzunda dil ucu dişlere temas etmez.

Dil ile dişler arasındaki mesafe (ص) sad harfinde daha çok, (س) sîn harfinde daha az, (ز) ze harfinde ise en azdır.

- j. **Dilin ucu ile üst ön dişlerin uçlarından (ث) se, (ذ) zal ve (ظ) harfleri çıkar.**

Bu harflerin telaffuzu esnasında dil ucunun yukarı yüzü diş uçlarına temas ederek dişlerden biraz dışarı çıkar.

(ث) se harfinde dil daha çok dışarı çıkarken (ذ) zal harfinde biraz daha az ve (ظ) harfinde ise çok az dışarı çıkar.

Hakikî Mahrecler - Dudak

Dudaklarda iki mahreceden dört harf çıkarılır.

- a. **Alt dudağın içine üst ön dişlerin teması ile (ف) fe harfi çıkar.**
- b. **Yalnızca dudakların hareketiyle (ب) be, (م) mim ve (و) vav harfleri çıkar. (ب) be, dudak içlerinin birbiriyle kuvvetlice birleştirilip açılmasıyla, (م) mim dudakların hafifçe kapatılıp açılmasıyla, (و) vav ise dudakların büzülerek öne doğru uzatılmasıyla çıkarılır.**

Hakikî Mahrecler - Geniz

Geniz:

Geniz, ihfa ve idğamlardaki ğunne (gizli nûn) nin mahrecidir (Suyûtî, 1427/2006, I, 316; İbn Cezerî, I, 201).

Hakikî Mahrecler - Ağız Boşluğu

Ağız ve Boğaz Boşluğu:

Ağız ve boğaz boşluğundan med harfi işlevi gören (و) vav, (ی) ye ve (ا) elif çıkar (Karaçam, I, 204-212).

Arapça Harflerle Türkçe Harflerin Sesleri Arasında Benzerlikler ve Farklılıklar

1. Arapça harfler arasında Türkçe harflerin sesleriyle aynı olan harfler:

ء ب ت د ر ز س ف ل م ن ه

Buna göre Arap alfabesindeki bu 12 harfin telaffuzunun bilindiğini varsayabiliriz.

2. Arapça harflerin bir kısmının sesleri Türkçe seslerden oldukça farklıdır. Bunlar yalnızca aşağıdaki 8 harften ibarettir:

ث ح خ ذ ظ ع غ و

Bu harflerin telaffuzunu öğretici gözetiminde öğrenmek gerekir. Sesli kayıt malzemeleri de bu konuda yardımcı öğretim ögesi olarak görülmelidir.

Arapça Harflerle Türkçe Harflerin Sesleri Arasında Benzerlikler ve Farklılıklar

3. Arapça harflerin bir kısmının seslerinin Türkçedeki seslere çok benzediği söylenebilir. Bunlar aşağıdaki harflerdir:

ج ش ص ض ط ق ك ي

Yukarıdaki harfler de 8 tane olduğuna göre Arapça harflerin aslında 20'sinin sesine yabancı olmadığımız sonucunu çıkarabiliriz.

Yukarıdaki sekiz harfle ilgili olarak Türkçe bazı kelimeleri hatırlamak gerekir.

Arapça Harflerle Türkçe Harflerin Sesleri Arasında Benzerlikler ve Farklılıklar

Örneğin **davul** kelimesinin ilk hecesinin sesiyle üstünlü ض harfinin sesini karşılaştırdığınızda sözünü ettiğimiz ses yakınlığını fark edeceksiniz.

Yine **duvar** kelimesinin ilk hecesi de ötreli ض sesiyle karşılaştırılabilir.

Şemsiye kelimesinin ilk hecesindeki sesin üstünlü ش sesiyle,

yelek kelimesinin ilk hecesinin üstünlü ي sesiyle,

المقدمة الجزرية للإمام محمد بن الجزري بصوة الشيخ أيمن رشدي سويد

<https://www.youtube.com/watch?v=-VozmH19DUc>

Mehmet Erarabacı

Mehâric-i Hurûf - مَخَارِجُ الْحُرُوفِ سَبْعَةَ عَشَرَ

- <https://www.youtube.com/watch?v=kxT9yqEuv-A>

ÖRNEK SORULAR

- (I) Dudak
- (II) Boğaz
- (III) Dil
- (IV) Burun
- (V) Ağız ve boğaz boşluğu

Yukarıdakilerden hangisi/hangileri harflerin mahreçlerinden biri değildir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız IV**
- C) Yalnız V
- D) IV ve V
- E) II, III ve IV

ÖRNEK SORULAR

Aşağıdakilerden hangisi dille ilgili mahreçlerden biri değildir?

- A) Dilin ortası ile üst damağın ortası
- B) Dilin sonu ile küçük dil
- C) Dil ucu ile üst ön dişlerin dipleri
- D) Dil ucu ile ön dişlerin uçları
- E) Dilin ucu ile üst azı dişleri (edrâs)

ÖRNEK SORULAR

Ğunne'nin mahreci için hangi seçenek doğrudur?

- A. Dil mahreci
- B. Huruf-i Halk
- C. Dudak mahreci
- D. Hayşüm**
- E. Boğaz

